

הספקת תפילין

הרכב הערעורים של בית הדין ארץ חמדה-גזית דן בערעור על פסק דין של בית דין ארץ חמדה-גזית בירושלים בעניין ביטול עסקה להספקת 100 זוגות תפילין באיכות גבוהה במיוחד. העסקה בוטלה על ידי הנתבע לאחר שרכש 40 זוגות תפילין, בטענה שהתובע סיפק תפילין באיכות נמוכה מחובתו על פי החוזה. בית דין קמא קבע כי הנתבע פטור מכל תשלום עבור 60 זוגות התפילין שלא נרכשו על ידו. הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי ייצגה את התובע הן בערכאה הראשונה והן בערכאת הערעור.

מעמד ההתחייבות

בית דין קמא הגיע למסקנה שמדובר בהסכם מכירה. לכן התובע, הדורש לקיים את ההסכם, הוא המוציא מחברו ועליו הראיה. בית הדין לערעורים סבר לעומת זאת שמדובר כאן בחוזה להבטחת מכירה, המחייבת ביצוע בעין (על פי ורהפטיג, מחקרי משפט עברי, עמ' 75). לכן, על הצד המעוניין לבטל את החוזה (המזמין/הנתבע) חובת הראיה כי הוא רשאי לעשות כן. בנוגע לתוקף ההתחייבות העתידית, פסק בית הדין על פי השולחן ערוך, כי יש תוקף הלכתי להתחייבות לדבר שאיננו בא לעולם אם נעשה שימוש בלשון התחייבות (חו"מ, ס, ו). בחוזה נכתב שהמוכר 'מתחייב לספק'. מחויבותו של הקונה אמנם לא נוסחה במפורש בלשון התחייבות אך יש לראות בהתחייבות לשלם בתאריך מוסכם "התחייבות מכללא" (ר' מאמרו של הגר"ז"נ גולדברג, "תוקף התחייבות למכור בזכרון דברים", תחומין יב, עמ' 295). כמו כן יש מקום לתת תוקף להתחייבות זו מדין "סיטומתא" ו"דינא דמלכותא".

עילה מוצדקת להפסקת העסקה

בית הדין מינה מומחה מטעמו שהוסכם על שני הצדדים. המומחה הבהיר כי ביחס למזמין רגיל מקובל בתחום להשיב בתי תפילין לתיקון במידה וגימור המלאכה אינו בשלמות המצופה ולא לבטל את העסקה. אולם כאשר ישנם תנאים קפדניים ודרישות מיוחדות ניתן לבטל את העסקה. המומחה הבהיר כי במקרה הנידון הנתבע התנהל באופן סביר ביחס למזמין קפדן והתנהלותו אפשרה את ביטול העסקה.

ספק אם הייתה עמידה בתנאים

שני הצדדים ידעו שלקוח 'הקצה' שבעבורו הוזמנו התפילין הוא לקוח 'קפדן'. ישנו ספק אם היה תנאי מכללא המאפשר לשני לחזור בו כאשר ספק התפילין לא התנהל ברמה גבוהה מהמקובל. מדובר בספק הלכתי ולא בהכחשה בין צדדים. במקרה זה הכלל הבסיסי 'המוציא מחברו עליו הראיה' קובע. כיוון שתוקף ההתחייבות לשלם מושתתת על אומדנא ולא על התחייבות מפורשת בחוזה, ניתן לצרף גם את התנאי של האפשרות לספק את התפילין לצד ג' קפדן לאומדנא של דעת הקונה. לכן, כיוון שהתנהלות התובע לא עמדה בדרישות המיוחדות לרמה הגבוהה של תפילין הדבר מהווה עילה מספקת לביטול העסקה על ידי הנתבע.

בעקבות כך נדחתה העתירה ופסק הדין של בית דין קמא נותר על כנו.